

REMISSVAR
Informationsklass: K1

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

fo.remissvar@regeringskansliet.se
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se
(kopia)

Peter Wigert
Stf Generaldirektör

DATUM

DIARIENUMMER

2025-05-08

SVK Dnr 2025/944, Fö2025/00151

Betänkandet SOU 2025:6 Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret

Sammanfattning

Affärsverket Svenska kraftnät (Svenska kraftnät) välkomnar utredningens analys av hur personalbehoven i det civila försvaret bör tillgodoses. I myndighetens yttrande ges synpunkter och medskick inför fortsatt hantering och beslut. Fokus har i huvudsak lagts på de förslag som berör myndighetens verksamhet samt elförsörjningen i stort.

Bred aktivering av civilplikten i det civila försvaret (kapitel 16)

Civilplikten aktiveras brett i det civila försvaret (16.2)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget om en bred aktivering av civilplikt som möjliggör mönstring med lång grundutbildning. Svenska kraftnät har i tidigare redovisning till regeringen lyft behovet om en återaktivering av civilplikt med mönstring och lång grundutbildning inom verksamhetsområdet för att säkerställa de ökade personalbehoven under höjd beredskap inom elförsörjningen.¹

Personalförstärkning i det civila försvaret vid höjd beredskap (kapitel 17)

Processen framåt för en utökad civilplikt (17.3)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget och välkomnar uppdrag om hur ett system med civilplikt efter mönstring bör utformas och införas inom verksamhetsområdet drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet.

Svenska kraftnät vill understryka det som även utredningen betonar i avsnitt 17.2.2 och närmare i kapitel 15, nämligen att civilplikt inte är tänkt som ett sätt att lösa personalbrist i fredstid. Civilplikt, oavsett om det är genom annan utredning eller via mönstring, är också olämpligt inom vissa verksamheter och för vissa befattningar. Detta utvecklas mer ingående i Svenska kraftnäts redovisning av uppdrag (KN2023/04096) Analys av civilplikt inom elförsörjningen.²

Personalförstärkning i olika delar av det civila försvaret (kapitel 18)

Energiförsörjning (18.5)

Svenska kraftnät delar utredningens bedömning att Svenska kraftnäts insatsstyrka behöver vara tillgänglig vid höjd beredskap och krig. Arbeta för att säkerställa detta pågår.

¹ Svenska kraftnät (2024). 1 000 hjältar för ett lysande Sverige. Redovisning av uppdrag om analys av civilplikt inom elförsörjningen.

² Svenska kraftnät (2024). 1 000 hjältar för ett lysande Sverige. Redovisning av uppdrag om analys av civilplikt inom elförsörjningen, sid. 23-24.

Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning (kapitel 19)

Behov av en tydligare terminologi (19.2)

Utredningen har föreslagit att det införs ett nytt begrepp för de som idag krigsplaceras med anställningsavtal som grund.

Svenska kraftnät ser det som önskvärt att det görs en åtskillnad mellan krigsplacering med stöd av värn- eller civilplikt respektive krigsplacering med stöd av anställningsavtal. Åtskillnaden bör tydliggöra de rättigheter och skyldigheter som följer av de respektive grunderna för krigsplaceringen.

Dock bör lämpligheten av att i detta säkerhetspolitiska läge överge ett accepterat bruk av begreppet övervägas. Eftersom det nuvarande begreppet är allmänt accepterat kommer en begreppsförändring att kräva omfattande kommunikationsinsatser. En begreppsändring skulle kunna medföra att det nu påbörjade planeringsarbetet tappas fart vilket vore olyckligt i det allvarliga omvärldsläget. Den otydlighet som skulle råda under en period kan befaras leda till att verksamheter avvaktar med sina registreringsåtgärder till dess att de känner sig trygga med den nya ordningen, vilket skulle försvåra och fördröja bemanning av krigsorganisationer.

Beredskapsregistrering i det civila försvaret (19.3)

Utredningen föreslår som huvudregel att endast totalförsvarspliktiga som ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, dvs. de som tillförs krigsorganisationen utifrån, ska registreras. Svenska kraftnät avstyrker detta förslag och förordar i stället det förslag som utredningen benämner som Alternativ 2 och som lyfts fram i de särskilda yttrandena³, dvs. att registrera all personal som ingår i krigsorganisationen.

Om registreringen av majoriteten av personalresurserna i krigsorganisationen upphör, bedömer Svenska kraftnät att förutsättningarna att på ett effektivt och systematiserat sätt kunna planera och bemanna sin krigsorganisation väsentligt försvåras. Utredningen föreslår att bemanningsansvariga bör göra regelbundna disponibilitetskontroller av den befintliga personalen som placerats i krigsorganisationen. Detta bedöms leda till att administrationen, utan en central, kvalitetssäker registrering, kommer att ta avsevärda resurser över tid och sänka tillförlitligheten.

Regeringen har aktiverat civilplikt genom annan utredning än mönstring och genom uppdrag öppnat upp för att fler verksamhetsområden kan komma

³ Plikten kallar! (SOU 2025:6), sid. 829–836

att använda civilplikt genom annan utredning för att säkra personal. Det skulle i praktiken kunna innebära att flera sektorer skulle kunna identifiera och utreda en och samma person, om denne har kompetens som är överförbar mellan flera sektorer. Om det inte finns ett centralt register för de individer som är ianspråktaga kommer det att krävas administrativt betungande samrådsförfaranden vid disponibilitetsutredningar. Det kommer även efter samrådsförfarandena att kunna finnas osäkerhet kring individens disponibilitet. Krigsorganisationen kan således avsevärt försvåras och fördyras samt utöver det ge en lägre förutsägbarhet jämfört med en registrering. Denna konsekvens blir allt större ju mer det civila försvarets personalförsörjning avses grunda sig på plikt och ju fler sektorer som ska förstärka personaltillgången via civilplikt genom annan utredning. Denna konsekvens tilltar även i den mån fler verktyg implementeras, till exempel andra frivilliga och beredskapsavtal med leverantörer.

Svenska kraftnät har tillsammans med Energimyndigheten tagit fram en vägledning för att underlätta personalplaneringen inför höjd beredskap. Vägledningen är en hjälp för alla privata aktörer inom energisektorn. Inom elförsörjningen är det cirka 180 aktörer som får krigsplacera sin personal hos Plikt- och prövningsverket. Till detta tillkommer de drygt 150 underentreprenörer inom elförsörjningen som omfattas av beslut att de får påbörja disponibilitetskontroller och därmed också kan krigsplacera sin personal. Beslut fattas löpande och aktörerna gör ett omfattande arbete med att analysera vilken personal de är beroende av, både internt och via underentreprenörer.

Svenska kraftnät gör bedömningen att en sådan förändring som utredningen föreslår skulle kunna sakta ned det arbete som elförsörjningen bedriver för att trygga personalförsörjningen vid höjd beredskap. Inte minst skulle aktörerna kunna tänkas avvakta vidare åtgärder i avvaktan på att den nya ordningen införs. Om arbetet skulle sakta av i det allvarliga säkerhetspolitiska läget vi befinner oss i skulle det vara olyckligt.

Svenska kraftnät kommer, tills annat beslutats, att fortsätta arbete i linje med den vägledning som tagits fram för privata aktörer inom energisektorn vad avser krigsplacering av medarbetare.⁴

Tydligare regler om den allmänna tjänsteplikten (kapitel 20)

Anvisning till utbildning (20.5.2)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget att komplettera totalförsvarspliktslagen så att totalförsvarspliktiga kan anvisas till utbildning. Detta i kombination

⁴ Svenska kraftnät (2024, utgåva 2). [Vägledning krigsplacering av medarbetare inom energisektorn](#)

med förslaget i avsnitt 15.5.7 att planera för kortare utbildning i höjd beredskap bedöms kunna vara kostnadseffektivt och lämpligt verktyg för elförsörjningen.

Övriga avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap (20.6)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget och ser positivt på möjligheten att avtala direkt med totalförsvarspliktiga i övrigt.

Tydligare regler om civilplikten (kapitel 21)

Möjligheten till avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap bör undersökas (21.4.4)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget om att, i samband med annan utredning, informera den totalförsvarspliktige om vilka möjligheter som finns att ingå ett avtal om tjänstgöring inom totalförsvaret vid höjd beredskap.

Större möjlighet att dela upp grundutbildning med civilplikt (21.6)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget om att totalförsvarspliktslagen ändras så att det inte finns något krav på att en grundutbildning ska genomföras i en följd om det gäller grundutbildning för totalförsvarspliktiga som har skrivits in för civilplikt efter annan utredning än mönstring.

Säkerhetsskydd (kapitel 25)

Inledning (25.5.1)

Svenska kraftnät delar bedömningen att det finns ett behov av att fortsätta utreda en förenkling eller alternativa åtgärder för säkerhetsprövningsprocessen vid höjd beredskap. Svenska kraftnät instämmer också i att frågan om ett klareringssystem är för komplex för att tas upp inom ramen för denna utredning.

Svenska kraftnät bedömer att det mot bakgrund av förevarande utredning förslagen i SOU 2024:88 samt till följd av Sveriges medlemskap i NATO behöver tas ett helhetsgrepp kring vilket system för säkerhetsprövning som Sverige bör ha utifrån rådande förutsättningar.

Säkerhetsprövning av civilpliktiga inför och vid grundutbildning (25.5.2 och 29.7)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget att säkerhetsprövning av en totalförsvarspliktig ska få ske, under de förutsättningar som anges i den föreslagna 3 kap. 3 b § säkerhetsskyddslagen, inför och under grundutbildning, även om deltagandet i sig inte innebär deltagande i säkerhetskänslig verksamhet.

Svenska kraftnät tillstyrker också förslaget att en registerkontroll motsvarande säkerhetsklass 3 ska få göras inför och under grundutbildning. Svenska kraftnät instämmer i att det får anses tillräckligt med en registerkontroll motsvarande säkerhetsklass 3, givet att grundutbildningen i sig i många fall inte innebär deltagande i säkerhetskänslig verksamhet, och med beaktande av att en förnyad säkerhetsprövning ska ske efter fullgjord grundutbildning (jfr. s. 722).

Svenska kraftnät uppfattar det dock som att utredningen föreslår att säkerhetsprövningen i nu aktuellt avseende enbart ska bestå av en registerkontroll, dvs. en säkerhetsprövning utan grundutredning. På s. 722 anför exempelvis utredningen:

"Det innebär att säkerhetsprövningen, i praktiken den kontinuerliga registerkontroll som Säkerhetspolisen gör, ska upphöra om grundutbildningen avbryts i förtid och annars när grundutbildningen är fullgjord."

Svenska kraftnät vill i sammanhanget påtala att registerkontrollen enbart är en del av en säkerhetsprövning, och att den inte på något sätt kan ersätta den personbedömning som görs genom grundutredningen och framför allt säkerhetsprovningsintervjun. Det är därför, enligt Svenska kraftnät's uppfattning, inte tillräckligt att säkerhetsprövningen inför och under grundutbildning av en totalförsvarspliktig enbart består av en registerkontroll.

Säkerhetsprövning av civilpliktiga inför och vid krigsplacering (25.5.4)

Svenska kraftnät välkomnar att det föreslås att det i lagen anges *vem* som ansvarar för säkerhetsprövningen.

Svenska kraftnät avstyrker förslaget att verksamhetsutövarna ska göra den slutgiltiga bedömningen av säkerhetsprövningen för en totalförsvarspliktig som placeras i säkerhetsklass för civilplikt inom elförsörjningen. I de flesta fall kommer en civilpliktig inte att ingå i krigsorganisationen hos en verksamhetsutövare inom elförsörjningen. Istället är det Svenska kraftnät som kommer att ansvara för hos vilken verksamhetsutövare som den

civilpliktiga ska tjänstgöra. Vilken verksamhetsutövare som får personalförstärkningen kommer att vara avhängigt var personalförstärkningen behövs mest utifrån det rådande förhållandet.

Med dagens reglering är det inte möjligt för en civilpliktig att delta i flera säkerhetskänsliga verksamheter än den bemanningsansvarigas utan att personen ifråga också genomgår säkerhetsprövning hos var och en av övriga berörda verksamhetsutövare (t.ex. enskilda verksamhetsutövare). Detta följer redan av 3 kap. 4 § andra stycket säkerhetsskyddslagen. Det är också otydligt hur enskilda verksamhetsutövare ska läsa den föreslagna 3 kap. 4 e § andra stycket säkerhetsskyddslagen, eftersom det i så fall innebär den ordning som redan gäller enligt huvudregeln i 3 kap. 4 § andra stycket säkerhetsskyddslagen.

Av dessa skäl bör ansvaret, både för att genomföra och bedöma lämpligheten av den prövade och den uppföljande säkerhetsprövningen läggas på den bemanningsansvariga myndigheten (i detta fall Svenska kraftnät).

För att lösa den ovanstående problematiken, behövs ett undantag i säkerhetsskyddslagen för verksamhetsutövarnas skyldighet att göra säkerhetsprövning av civilpliktiga, men också ett förtydligande av att det är den bemanningsansvariga myndigheten som ansvarar för säkerhetsprövningen.

Det behövs även ett undantag i 6 kap. 1 § säkerhetsskyddsförordningen för att undvika en skyldighet för den bemanningsansvariga myndigheten och verksamhetsutövarna att ingå säkerhetsskyddsavtal enligt 4 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen.

Svenska kraftnät bedömer att dessa lagstiftningsändringar är nödvändiga för att, under krig, snabbt och effektivt kunna möjliggöra ett tillhandahållande av personalförstärkningar till elförsörjningens hundratals aktörer.

Slutligen framgår inte av utredningen kring hur den fortlöpande uppföljningen av säkerhetsprövningen ska gå till om civilpliktiga placeras i säkerhetsklass. Eftersom det kommer att vara en tidsperiod om flera år mellan den civilpliktiges repetitionsutbildningar kommer den personliga kännedomen i praktiken bli omöjlig att bibehålla.

Den som gör annan utredning än mönstring bör genomföra grundutredningen för säkerhetsprövning (25.5.5)

Mot bakgrund av förslagen i SOU 2024:88 och att säkerhetsprövningen bör hållas samman, ställer sig Svenska kraftnät tveksam till förslaget om att

grundutredningen ska göras av den myndighet som gör annan utredning än mönstring och, som det får förstås, att Pliktverket eller verksamhetsutövaren ska göra registerkontrollen och helhetsbedömningen.

Det vore mer ändamålsenligt att hålla ihop säkerhetsprövningen som helhet hos en aktör som också har ansvaret för bedömningen av säkerhetsprövningen. Förslaget i förevarande utredning kommer få effekten att såväl metoder för säkerhetsprövning som personuppgifter får en större spridning än vad som hade varit fallet om *en* aktör ansvarar för säkerhetsprövningen och i tillämpliga fall meddelar resultatet av säkerhetsprövningen till den som behöver informationen.

Det behövs ett undantag från kravet på samtycke till registerkontroll för civilpliktiga (25.5.6)

Svenska kraftnät tillstyrker förslaget att samtyckeskrevet 3 kap. 18 § säkerhetsskyddslagen inte ska gälla en totalförsvarspliktig som skrivs in för civilplikt eller krigsplaceras med civilplikt enligt totalförsvarspliktslagen.

Detta remissyttrande har beslutats av ställföreträdande generaldirektören Peter Wigert efter föredragning av elberedskapsspecialisten Maria Bedford.

Sundbyberg 2025-05-08

Peter Wigert

DOKUMENT SIGNATURER

Innehållet i detta dokument är digitalt signerat.
Namn och tidpunkter visas på denna sida.

Dokumentet är signerat med Svenska Kraftnätts underskriftstjänst, SendSign